

1. El metro-cable consisteix en un telefèric d'alta capacitat que des de les estacions del metro fa possible l'accés a la ciutat de la població instal·lada en barris informals penjats de les serralades a banda i banda de la vall del riu Aburrá. Es va posar en funcionament deu anys després del metro convencional i és el seu complement hàbil, imaginatiu i insòlit.

1. The MetroCable, a high-capacity cable car that facilitates access to the city—via metro stations— from the makeshift barrios on the hillsides on both sides of the Aburrá River valley. It went into operation ten years after the opening of the conventional metro and serves as its capable, imaginative and somewhat curious counterpart.

No és un fet habitual que l'alcalde d'una ciutat vingui a la nostra Escola a explicar-se. Potser per això, quan el divendres 13 de març de 2009 Sergio Fajardo, alcalde de la ciutat colombiana de Medellín en el període 2004-2008, va venir acompanyat d'Alejandro Echeverri, el seu arquitecte de capçalera, la sala d'actes es va omplir. La seva presència estava plenament justificada. Des de fa un temps, l'experiència de la transformació de la ciutat durant el seu mandat comença a difondre's com un dels fenòmens de més impacte, i és seguit amb atenció més enllà de l'opinió pública local. El juliol del 2007 el diari *The New York Times* li dedicava un reportatge que deia: "l'inconformista alcalde de Medellín transforma la lletjor en bellesa". Fa uns mesos, la premsa espanyola es feia ressò de la inauguració de la biblioteca pública del barri de Santo Domingo perquè havia aconseguit el premi a la millor obra d'arquitectura de la VI Bienal Iberoamericana de Arquitectura y Urbanismo, *Lisboa 08*, (potser també hi va influir la presència dels reis d'Espanya a la inauguració). Però tot això és estrictament la punta d'un iceberg: el que ens va congreguar aquell dia a l'Escola va ser escoltar l'experiència d'una transformació urbana en la veu dels seus protagonistes.

Permeteu-me afegir quatre paraules. Fa quasi una dècada que Medellín ha deixat de ser notícia a la premsa internacional però tothom qui tingui una mica de perspectiva i de memòria recordarà que, durant molt de temps, sobre tot als anys vuitanta del segle XX, va ser una ciutat marcada per les notícies quotidianes sobre violència, assassinats i segrests, arran de la presència dels càrtels de la droga que utilitzaven la ciutat com a plataforma i camp de maniobres. La violència, però, era un estigma anterior, més profund i arrelat a la societat colombiana, com bé explica l'escriptor i periodista Héctor Abad Faciolince en

un llibre en homenatge al seu pare, que fou un metge higienista i un professor tossut i clarivent en la denuncia de les desigualtats estructurals d'una societat profundament segregada. *El olvido que seremos* explica el seu assassinat per sicaris l'any 1987, en ple combat pels drets humans, i en ell el seu fill desvela des de dins la societat que s'amaga darrera d'aquells anys de plom.

Però a l'Escola varem poder escoltar un discurs sobre com aquella ciutat ha deixat enrere aquella llosa i ha demostrat que un destí tan dur també es pot capgirar. És, d'alguna manera, una narració que Medellín compartiria amb altres ciutats que en un o altre moment de la seva evolució han viscut un canvi que en poc temps les ha situat al centre de l'atenta mirada de l'opinió pública internacional per mèrits propis. Potser per això, el dia abans Sergio Fajardo rebia al Saló de Cent de l'Ajuntament de Barcelona el premi *City to city Barcelona FAD award 08*. El Foment de les Arts i el Disseny prenia així la iniciativa d'un nou guardó nascut a Barcelona i dedicat a posar de relleu l'acció urbana d'una ciutat i els seus protagonistes. Vàrem aprofitar que Alejandro Echeverri va estudiar el doctorat a la nostra Escola per convidar ambdós a visitar-nos. Era una manera de viure el retorn del què havia estat als anys noranta un temps de formació compartit a les nostres aules.

En aquell moment, a mitjans de la dècada de 1990, Medellín ja ens havia sorprès amb la implantació del metro. Amb només tres milions d'habitants, s'alineà amb el grapat de ciutats brasileres (Belo Horizonte, Recife i Porto Alegre) que l'acabaven d'implantar als anys vuitanta. És, doncs, una metròpoli petita respecte Buenos Aires, Ciutat de Mèxic, Santiago de Chile o Caracas, els metros hispanoamericans més antics, però també més avançada que Lima o Brasília, que l'han implantat més tard, o tantes d'altres que encara no en tenen. Si resulta significatiu que

Medellín diary

Josep Parcerisa

It's not every day that the former mayor of a city of three million people comes to our school to explain himself. Perhaps that's why the auditorium was packed the day—March 13, 2009—that Sergio Fajardo, mayor of the Colombian city of Medellín from 2004 to 2008, showed up alongside Municipal Architect Alejandro Echeverri. Their presence was more than warranted. News of Medellín's phenomenal transformation under Fajardo had long since spread beyond the precincts of local opinion. In July 2007 *the New York Times* ran a story entitled, "Medellín's Non-Conformist Mayor Turns Blight to Beauty." And just a few months before his visit, the opening of a public library in the city's Santo Domingo neighborhood, which had just won the prize for the best work of architecture at the Sixth Biennial of Ibero-American Architecture in Lisbon, was widely covered in the Spanish press. (The attendance of the Spanish royal family may also have had something to do with this.) But all this was merely the tip of the iceberg. What brought us together that day at the Barcelona School of Architecture (ETSAB) was the chance to hear, in the words of the protagonists themselves, the story of a city's transformation.

Allow me to offer a bit of context. For almost a decade the international press had ignored the city of Medellín, but some will no doubt recall that for a considerable period—principally during the 1980's—owing to the presence of the drug cartels that used it as a distribution point and base of operations, the city had been marked by almost daily reports of murders and kidnappings. And even before that Medellín enjoyed a nasty reputation for violence, a reputation deeply ingrained in Colombian society. The writer and journalist Héctor Abad Faciolince discusses this in his book length homage to his father, a visionary physician and teacher who never tired of denouncing the structural inequalities of a deeply divided society. *The Oblivion We Will Beco-*

me tells the story of his father's 1987 assassination by professional hit men while he was fighting for human rights and provides a rare, inside look at the social forces lurking beneath that murderous period.

At the architecture school, however, we were getting the chance to hear instead how the city had been able to cast off that terrible burden and to prove that it possible to turn such dire fortunes on their heads, to shift course a full 180 degrees. It's a story that Medellín shares, in many ways, with other cities that, at one moment or another in their development, have lived through an acute crisis, which, in a very compressed time and all by itself, thrust them into the spotlight of international public opinion. Perhaps that's why the day before, in the *Saló de Cent* of Barcelona's City Hall, Sergio Fajardo was honored with the 2008 "City to City Barcelona FAD award." This new prize, created in Barcelona as part of the "Fostering the Arts and Design" initiative, seeks to highlight the initiative of a particular city and its leaders. We took advantage of the occasion and the fact that Alejandro Echeverri had done his doctorate at our school to invite both men to pay us a visit while they were in town. It was also a way for us to revisit our common training in the 1990s.

Even back then, Medellín had already surprised us all with the installation of a metro system. With scarcely three million inhabitants, it had cast its lot with a handful of Brazilian cities (Belo Horizonte, Recife, and Porto Alegre) that had done much the same thing a decade earlier. It's a small city compared to a metropolis like Buenos Aires, Mexico City, Santiago de Chile, or Caracas—home to the oldest South American subway systems. But it's also way ahead of others like Lima or Brasilia—which built theirs much later—or than still other cities, which have yet to even get started. If it remains surprising that a city like that would take on the great challenge implied by building a me-

una ciutat així s'embranqui en el gran repte que suposa construir el metro, encara va sorprendre més saber que, el 2004, s'havia instal•lat un servei de pas continu de telefèrics amb cabines dissenyat per connectar les estacions del metro amb llocs inaccessibles. Medellín és una ciutat encaixada en una vall ampla però retallada i força lineal, i la línia de metro és una resposta que reforça el seu sentit geogràfic fonamental, el de la vall. En aquest marc, el telefèric, que es coneix amb el nom de Metrocable, fa possible l'accés al metro, és a dir l'accés a la ciutat, de la població instal•lada als barris informals penjats de les serralades a banda i banda, amb estructures viaries molt precàries. S'ha implantat, doncs, un sistema de transport de persones que circula per l'aire, ancorat al sòl només amb unes poques i grans pilones. Les cabines recullen la gent a les mateixes andanes de les estacions de manera que un servei de transport públic d'alta eficiència arriba on no es podria arribar de cap altra forma; el Metrocable és el complement hàbil, imaginatiu i insòlit del metro convencional. Aquests dies es preveu inaugurar la tercera línia i els plans continuen.

Però Medellín és també una ciutat de tradició industrial (tèxtil i del ciment), amb una important base mercantil (centre de l'economia del cafè de la rica regió d'Antioquia), diverses universitats i amb una mena d'Escola Industrial molt activa. A més a més, la ciutat compta amb altres trets singulars com una societat pública que forneix d'aigua gas i electricitat. Empresas Públicas de Medellín gestiona les infraestructures bàsiques i, en atenció al caràcter públic, deriva els seus beneficis a donar suport a la transformació urbana. Tot plegat són pinzellades d'un quadre general singular, viu i dinàmic però on hi pesen com una llosa les desigualtats socials aguditzades els anys vuitanta i noranta del segle XX per grans migracions del camp a la ciutat. Tant o més que les estadístiques, les vistes generals de la ciutat reflecteixen com les serralades s'han anat cobrint d'un oceà immens de creixements urbans informals en autoconstrucció.

L'equip que es va fer càrrec del govern de la ciutat el 2004 va guan-

2. La calle 106 està mig camuflada però llueix actes d'amabilitat bàsica com la gelosia en cantonada d'una escola o les vorades i els embornals que desguassen o els arbres que en pocs anys es faran amos dels colors i les ombres. Al cap de poc temps de l'acció pública, d'un mur de contenció n'ha sortit un pati anglès per on ventilen mitges cases i més enllà un quiosc arran de carrer s'ha plantat damunt d'un dau de formigó...

2. Unassuming acts of basic human kindness show up along 106th Street, such as the latticework on the corner of a school building, the curbs and sewer drains, or the trees that in a few years will gain possession of the shade. Not long after the government took action, a community garden sprang up next to a containing wall where ordinary houses now breathe. Farther on, a ground level newsstand has been installed atop a concrete dado...

tro, it's even more astounding that they would choose to link the metro stations with previously inaccessible areas by putting into place a seamless transfer to overhead cable cars. Medellín is embedded in a valley that's wide but also cut out and linear and the metro line reinforces this fundamental geographic quality. In this context, the cable car—known as the Metrocable—makes it possible for the population of the makeshift *barrios* perched precariously on the surrounding hillsides with their inadequate roads to reach the metro, which is to say the city. A system of human transport has been put into place that glides through the air, anchored to the ground only by a few large pylons. Its cars pick up and drop off passengers on the metro station platforms themselves. In other words this aerial mode of transit connects—touches down—in a super efficient manner, the only way it possibly could, in fact. The Metrocable is the conventional metro's more skillful, imaginative and unusual counterpart. In the coming days, it's expected to launch a third line with still more on the drawing boards.

But Medellín is also a city with an industrial past (textiles and cement), with an important commercial sector (capital of the rich coffee growing region of Antioquía), various universities and an important school of manufacturing. The city has other unique features as well, like a publicly owned utility that supplies water, gas and electricity. Public Enterprises of Medellín (EPM) manages the basic infrastructure and, in keeping with its public character, redirects any profits to supporting the city's ongoing transformation. These are just the broad outlines of a general picture that is dynamic, full of energy and one of a kind. But the social disparities, sharpened throughout the 1980's and 90's by large migrations from the countryside, continue to weigh the city down. Even a cursory glance reveals how its mountainsides are overflowing with a sea of makeshift housing construction.

The team that took over the city government in 2004 won the local elections on a platform of action independent of the traditional political formations, and right away they opted for an activist approach that would foster a fundamentally new dynamic. Both their agenda and their political conduct can be summed up in a few great acts, the foremost being a massive capital construction campaign centered around upgrading 135 school buildings and their facilities, as well as building 10 brand new ones. And all this in a period of only four years! Their goal was to reorient the education system so that it would live up to the most popular political slogan of the period: "Medellín, the best educated."¹ That meant reducing absenteeism and raising the flagging profile and morale of the public schools through highly visible interventions, which would send the message that teachers and parents weren't the only ones responsible for the quality of their schools and neighborhoods; local officials would also have to do their part. In this effort the city mobilized its best talent and resources and undertook the most demanding architectural projects imaginable. Deep social iniquities, Sergio Fajardo explained that day in our auditorium, reverberate first within the walls of the schoolhouse, since that is the institutional setting of the rising generation. "Making an impact on inequality and improving access to the school system," he said, "means facing up to a key problem affecting our future and paying down a massive social and historical debt that has built up over many years." Education, in its broadest sense, became the engine of social transformation. And along with that, came the toy libraries, which he increased from only four in 2004 to 64 scattered throughout the city three years later, by which time they had become neighborhood fixtures.

Along the same lines, came yet another truly spectacular initiative: the program to create new public libraries. It consisted of making buildings—really collections of buildings made up of a library, in the

¹ Translator's note: In Spanish this slogan includes the additional meaning of education not in any formal sense but rather the "best behaved" or "best brought up."

yar les eleccions locals des d'una plataforma d'acció política no adscrita a les formacions tradicionals i de seguida va optar per una acció de xoc que generés una nova dinàmica. El seu programa i la seva pràctica política es poden resumir en algunes grans accions. La principal va ser l'equipament massiu, basat en millores en les condicions dels edificis i instal·lacions, de 135 escoles i la construcció de 10 de noves. I tot en només quatre anys! L'objectiu era enfocar el sistema educatiu i així fer realitat de l'eslògan polític més repetit aleshores: "Medellín, la más educada". Es tractava d'evitar l'absentisme escolar i capgirar la manca d'autoestima de l'escola pública i popular amb accions molt visibles, que transmetessin la idea de què l'assumpte implicava no només els mestres i les famílies sinó també l'administració pública local, responsable de la qualitat de les instal·lacions i l'entorn urbà. La ciutat va mobilitzar els millors esforços i projectes arquitectònics exigents. Les desigualtats socials profundes, explicava Sergio Fajardo a la nostra sala d'actes, tenen en el sistema educatiu la primera caixa de ressonància, ja que l'escola és el marc institucional de la seva reproducció. "Incidir sobre les condicions d'igualtat en l'accés al sistema escolar és abordar un factor clau del nostre futur i actuar sobre un deute social històric acumulat". L'educació en un sentit ampli es va convertir en el motor de la transformació social. Al seu costat, el programa de ludoteques, que les va multiplicar fins esdevenir un equipament de proximitat: de quatre l'any 2004, el 2007 la ciutat va passar a tenir-ne 64 escampades per tot arreu.

En aquesta línia s'inscriu una altra iniciativa realment espectacular: el programa de creació de noves biblioteques. Han estat cinc en aquests quatre anys. Es tractava de fer edificis, en realitat conjunts d'edificis, formats per una biblioteca en sentit estrictament acompanyada de mediateca, ludoteca, centre de recursos, sales d'estudi, hotel d'entitats (usant les nostres paraules), classes i tallers, sala d'exposicions, auditori etc. En diuen parcs-biblioteca i són el reflex exacte d'una idea de projecte complexa que es dilata més enllà dels edificis cap a l'entorn urbà on s'insereix. Per dur a terme aquesta política va caldre elaborar un dis-

3. La biblioteca, inequívoca, mineral i vigorosa, està colgada arran del precipici al cerro Santo Domingo Savio. Venint del carrer 106, al final de les rampes, es comprèn que ha calgut tallar a ganivet algunes cases per fer possible un lloc on ara floreixen els tendals del mercat.

3. The library, unmistakable, elemental and sturdily built, is perched on the edge of cliff on the Santo Domingo Savio hillside. When one comes down 106th Street, at the end of the ramps, it becomes clear why it was necessary to excise a few houses in order to open up the space where today the awnings of a street market bloom.

4. L'avinguda Andalucía: com s'ho han fet per tal de que un passeig que fa quatre anys només tenia 18 locals comercials ara en tingui 239?

4. The Avenue Andalucía... How is it possible that that a street that only a little more than four years ago had only 18 businesses now has over 239?

strictest sense of the term, a media center, toy library, resource center, study hall, and a community center (to use our language), with classes and workshops, an exhibition hall, auditorium, etc. The Colombians call them “library-parks,” and they typify the sophisticated idea of a complex of projects that extends beyond the buildings they formally comprise and into the surrounding community. In order to carry off this ambitious policy, the local government had to make a case that would allow people to appreciate the practical and symbolic value of the first five initiatives and to help them justify those initiatives in their own minds. They simply couldn't afford to address everything that was needed. And that is how another basic idea took shape that is well worth noting because of its significance for the rest of us: the act of endowing facilities must go hand in hand with other activities which, taken together, represent and integrated approach to a single area of the city. The Colombians call this “Integrated Urban Programs.”

To reach the neighborhood of Santo Domingo you have to get off the metro at a station on the city's outskirts and take the Metrocable, thanks to which you're able to climb out of the bottom of the valley, where the main metro line runs, into the foothills of the Andes. The cable car stations deposit passengers into this poor neighborhood with dark, narrow streets full of tiny workshops and local businesses, and with people serenely strolling from one place to another like in olden times. No sooner have you crossed a noisy, truck-filled street that runs straight, than you begin to notice the changes: on the left, a kind of hatchery for local businesses is, in reality, a new building, discretely tidied up. On the opposite corner is a prism of red ceramic tiles like you might find in any number of places throughout the city, except these are loosely strung together into an open herringbone pattern, giving the effect of elegant latticework. This protects the local school's mechanical systems and serves to identify it where, you're later told, only a graceless, dirty old fence formerly stood.

curs que permetés entendre i justificar el valor estratègic i exemplar de les cinc eleccions inicials. No se'n podien fer tantes com calia. Així és com es va formular una altra idea força que convé destacar perquè per a nosaltres és molt significativa: l'acció de dotar d'equipament ha d'anar articulada amb altres accions que, en conjunt, permetin una acció integrada sobre una àrea de la ciutat. D'això ells n'han dit Programes Urbans Integrals

Per arribar fins a Santo Domingo cal baixar a una estació del metro dels afores i prendre el Metrocable, amb el qual ens podrem enfilat des del fons de la vall, que és per on circula la línia principal del metro, fins els pendents de les muntanyes. Les estacions del cable deixen els usuaris al mig d'una barriada de carrers estrets amb tallers en penombra i locals en miniatura, i amb la gent badant o traginant amunt i avall com des de temps antics. A penes s'ha creuat un carrer sorollós i dret per on s'enfilen camions, comencen els canvis: a l'esquerra una mena de *viver d'empreses locals* és de fet un edifici nou, discretament arrecreat; a l'altra banda de la calle 106 es planta en cantonada un prisma de rajola vermella, com tantes arreu però col·locada en filades obertes i al trespol, de manera que fa l'efecte d'una elegant gelosia. Protegeix les instal·lacions d'una escola i t'expliquen que abans hi havia una tanca desmanegada i bruta que anunciava així l'escola del barri.

Les cases del *carrer 106* son poc més o menys com les de qualsevol altre però les vorades son noves, peces sòlides i ben perfilades amb fanals i embornals que desguassen, i arbres que en pocs anys es faran amos dels colors i les ombres, esperonats per una primavera permanent. Al cap de pocs mesos de l'acció pública de millora del carrer, les cases i els locals van respondre: aquí un mur de contenció que passa desapercebut ha donat l'oportunitat d'un pati anglès per on ventilen mitges cases, allà un dau de formigó ben plantat ha permès inventar-se un quiosc... dues passes més enllà, l'acció pública, immediata i còmplice, els ha donat prou confiança com per animar-se a obrir un taller o fer una remunta o canviar d'una vegada les uralites velles o pintar les vergonyes, canviar fusteries i reviscolar uns arrebossats foscos. No són

carrers ni amples ni massa estrets, estan perfectament camuflats entre els demés però és emocionant trobar-hi de tant en tant actes d'amabilitat bàsica, escales, rampes per fer acords difícils, grades, contraforts com bancs, fonts i miradors sobre la ciutat. Ara uns nois remenen la cua i potser és que l'escola se'ls ha fet massa petita però despisten: en realitat venen d'allà baix, un revolt, quatre passes i de cop, al final de les rampes, descobrim la biblioteca. Inequívoca, mineral i vigorosa està plantada arran del precipici. Pel camí vaig comptant les cases que ha calgut tallar a ganivet per fer possible un lloc on abans només hi havien ombres i ara floreixen els tendals del mercat cada dos per tres.

L'avinguda Andalusia és un bon tros de carrer a contrapendent, dret, ample i rectilini que arrenca del riu fins que la muntanya diu prou, i de cop desapareix estampat contra la ciutat informal. No importa que no continuï, de l'accés als de més amunt ja se n'encarrega el Metrocable. Com s'ho han fet perquè un passeig que fa quatre anys només tenia 18 locals comercials ara en tingui 239? I una fira que la coneix tothom a Medellín? Són uns pocs anys d'esforç menut però tossut com la pluja fina per tal de plantar una nova urbanització que expliqués el joc civilitzat dels vehicles i els vianants, dels locals i els habitatges, les pistes de bàsquet i els camps de futbol; que donés una nova dignitat a "la cosa de l'espai públic", que inventés plataformes on abans tot jeia i que fos eficaç a les distàncies curtes. T'expliquen que els agents públics ficaven el nas arran de les cases per estabilitzar l'espai incert de l'androna al lliandar del carrer, aquell espai privat però obert que ja està fent-se servir per tantes coses: diafragma, aparador, terrassa, porxo o jardí (depèn de com s'hi posi cada veí). La geometria variable resultat de la negociació i del pacte i es concreta en cada racó, cas per cas, metre a metre... Quantes hores de convenciment, quanta energia de proximitat per capgirar un lloc desolat!

La informalitat és capaç de colonitzar no només els contraforts i les valls més cargolades sinó d'ocupar també els llocs de l'aigua. Per tant, cases i gent s'arrisquen a esllavissades i grans catàstrofes a poc que es produeixi cap desequilibri. I inevitablement hagués tingut lloc a la

5. L'acció pública a la quebrada Juan Bobo va consistir en desembarassar algunes cases per fer possible el pas segur del torrent en un equilibri que procurés regirar el mínim possible. Trepitjar aquestes torrenteres amb un fil d'aigua encaixat entre camins de formigó és el més semblant a caminar per les nostres ciutats medievals.

5. In the Juan Bobo Ravine the government acted to demolish some homes and ensure that the floodwaters had safe passage, striking a balance that kept the disruption of people's lives to a minimum. Moving about between concrete sidewalks alongside recessed streams of water is close to what it must have been like to walk through the medieval city.

quebrada Juan Bobo, a dos minuts d'Andalusia. L'acció pública aquí va consistir a desembarassar el mínim nombre de cases per fer possible el pas segur del torrent en un equilibri que procurés regirar el mínim possible. Els veïns que resultaren afectats trobaren allà mateix un nou habitatge, aixecat tocar a tocar de les cases salvades. Va caldre estrebar-les per tal de resistir els pendents i, algun dia, la força de l'aigua. Trepitjar aquestes torreneres amb un fil d'aigua encaixat entre camins de formigó és el més semblant a caminar per les nostres ciutats medievals. Una atmosfera mil·limetrada resultat de la necessitat i els acords, i construïda amb plànols aixecats a peu d'obra. Aquí i mes enllà es van distribuint les petites torres de pisos (quatre o cinc pisos i una escala) per als desnonats però a tocar de les cases autoconstruïdes que s'han consolidat. En aquests llocs fa vuit anys era impossible passejar-hi a partir de les cinc de la tarda perquè estaven controlats per milícies. Els veïns d'una quebrada miraven de lluny i amb malfiança els del davant. Ara un pont de vianants ho ha aclarit. Un i un altre i encara un altre potser teixiran la xarxa que permeti la plena incorporació a la ciutat

A les comunas del nord-est, com a la comuna 13 i a d'altres llocs claus per la seva conflictivitat i precarietat, es van desenvolupar els Projectes Urbans Integrals. Però la transformació de la ciutat aquests quatre anys ha comptat amb altres registres, i molt especialment la voluntat de donar noves perspectives a la ciutat del centre. A Medellín,

Paul Wiener i Josep Lluís Sert hi van treballar des de Harvard fent un pla de conjunt. La seva petjada és visible en la disposició del nou centre polític i administratiu, que s'aixeca en una posició tangent a la quadrícula fundacional cap el migdia. L'alcalde Fajardo i Alejandro Echeverri també hi han dit la seva. S'han concentrat en l'altre extrem, al nord, amb una bateria d'intervencions dirigida a crear un nou referent d'articulació: obrir la tanca i equipar el Jardí Botànic, construir la Casa de la música i els edificis d'extensió de la Universidad de Antioquia, convertir en zona de vianants i arranjar els carrers del cor de la ciutat, Carabobo i Barranquilla, i estirar-los fins *Explora*, un singular complex de museus interactius de ciències i tecnologia, sales d'exposicions i auditoris format per quatre grans contenidors esclatants de color. A dues passes, Moravia i els barris de l'autoconstrucció són visibles i esdevenen els nous usuaris del centre, convidats a barrejar-se amb els que arriben amb metro des de tots els racons de la metròpoli amb mil excuses.

La presentació de Medellín a l'Escola es va allargar més de dues hores i aquestes notes també podrien seguir i resseguir una experiència tan enorme, multiforme i intensa. Però no tindria sentit, ja que tot i més ho trobareu a la xarxa. Jo voldria deixar apuntades dues o tres qüestions que m'han fet pensar. Quan els programes polítics val la pena que

The houses on 106th Street are more or less the same as any others, but its sidewalks are brand new, made up of solid, well shaped blocks with streetlamps and sewers. In a few years the trees will become the primary source of color and shade, spurred on by an eternal spring. Not long after the government did its part, the home and business owners responded and a community garden sprouted up next to a containing wall where ordinary houses can breath. Farther along, a ground level newsstand has been set atop a concrete dado... Farther still, the government's rapid and collaborative interventions have given different people the confidence and motivation to open a workshop, add a floor to their house, or to finally swap out that corrugated zinc, paint over unsightly embarrassments, replace window frames, and replaster those dark corners. The streets here are neither wide nor narrow, they blend in perfectly with the rest, but it is moving to discover so many acts of basic kindness: stairs, ramps for delivering heavy loads, terraces buttressed with benches, fountains, and scenic overlooks facing out over the city. Just now some boys come wandering down the street, perhaps the school was too small to contain them...but this is a misreading: in reality they are coming from further down the hill, the turn of a corner, four more paces, and suddenly, unmistakably, at the top of the ramps is the library, elemental and sturdily built at the edge of a cliff. Continuing down the street I calculate the number of houses that had to be carved out with a scalpel in order to make room for a place that—once dominated by shadows—today blossoms with the awnings of an open air market.

The Avenue Andalucía is a stretch of street running in a straight line out of the river and up the hill until the mountain tells it to stop, and all at once it disappears, boxed in by the makeshift settlement. It doesn't matter that the avenue doesn't continue, however. For access to the streets up above residents have the Metrocable. How is it possible that that a street that only a little more than four years ago had only 18 businesses now has over 239? And a street fair that everyone in Medellín has visited at least once? It's a result of some few years of

minute but determined effort—like a long light drizzle—which had the goal of setting up a new development that might allow for the civilized interplay of vehicles and passersby, of businesses and housing, of basketball courts and soccer fields, that might give new dignity to the very concept of public space, that might fashion launching pads where once everything just sort of lay there, and that might become efficient over short distances. They tell you that public officials barged into people's homes shore up the unsound structures of the alleyway at the entrance to the street, that private but open area that's now being used in so many new ways: partition, sidebar, terrace, porch, garden (according to how it suits the different residents). The variable geometry, a result of negotiation and compromise, takes shape in each little corner on a case-by-case, foot-by-foot basis...How many hours of convincing must it have taken, how much energy spent getting to know the local residents, in order to turn around this one desolate spot!

Local knowledge is a somewhat better instrument of settlement than buttresses and even the most twisted river valleys. The same applies to the sources of water. Whenever there's a small disturbance in their environment, people and houses are generally willing to risk mudslides and catastrophe. And that's inevitably what would have come to pass in the Juan Bobo Ravine, two minutes from the Avenue Andalucía, were it not for the government acting to demolish some homes and ensure that the floodwaters had safe passage. This limited the disturbance to one that wasn't able to stir up much of anybody. The affected residents resettled near the homes that were saved. The builders had neglected to put in struts in order to help the houses stand up to the slope and, eventually, to the force of the water. Moving about between concrete sidewalks alongside recessed streams of wastewater is close to what it must have been like to walk through the medieval city. It's an environment that had been studied down to the square millimeter—the product of necessity and of negotiated agreements—and built with plans developed on-site. The residents of those houses that had to be demolished to allow the torrent safe passage were relocated to four- and five-

es tradueixin en programes urbans, necessitem partir d'un coneixement material de la realitat que ha de tenir una intensitat tan gran que només es pot comparar amb l'empenta i l'estimació necessaris per no defallir. Darrera de cada equipament i de cada petit accent deixat als carrers s'hi descobreixen gestos de sensibilitat i cura emocionants, sigui de la mà de magnífics arquitectes treballant per la ciutat (gairebé sempre la seva ciutat) o del més tossut geòleg clivellat a preguntes pels veïns en reunions implacables.

I després d'uns anys èpics, què? Les ciutats han de saber construir nous arguments, destil·lar l'experiència i evitar que la inèrcia derivi en pràctiques mecàniques. A Medellín també els està sent difícil continuar... però, caram, és el millor que els podia passar!

*Aquesta és una versió del text *Un dia en Medellín* publicat a la revista *Visions*, núm. 7, Abril 2010. pp. 58-64.

6. S'han aixecat edificis torre de quatre o cinc pisos i una escala pels desnonats de les cases que s'han hagut de demolir per fer passar el torrent en condicions. Aquí els nous edificis es planten entre mig de les cases autoconstruïdes que s'han consolidat i que son la majoria. El teixit es consolida, els edificis s'hi adapten.

6. The residents of those houses that had to be demolished to allow the torrent safe passage were relocated to four- and five-story towers nearby, inserted among the newly reinforced and more copious makeshift housing. The fabric gives a little, and the buildings adapt themselves to it.

story towers nearby, abutting the newly reinforced makeshift housing. Just eight years earlier, it would have been impossible to walk around after five in the afternoon in most of these areas because they were controlled by local militias. The residents of one ravine looked askance and with profound distrust at those across the way. One pedestrian bridge has fixed that. Together with another bridge, and perhaps still another after that, it will knit together an entire network that culminates in these neighborhoods' full incorporation into the city below.

In the *comunas* or towns of the Northeast, as in *comuna* 13, and in other areas characterized by danger and violence, the government developed Integrated Urban Programs. But the city's transformation over the past four years has sounded in still other registers and has drawn especially heavily on the desire to shed new perspectives on the center city. In Medellín, Paul Wiener and Josep Lluís Sert, working for the city from Harvard, put together a master plan. Their fingerprints are evident on the layout of the new political and administrative downtown, which is built at a angle to the founding grid facing south. Mayor Fajardo and Alejandro Echeverri also offered their views. They focused a host of interventions, on the other, northern end of town, initiatives that shared the common goal of creating a new frame of reference for coordination: opening the fence and outfitting the Botanical Gardens, building the Music Hall and the outbuildings of the University of Antioquía, restoring, lengthening, and converting Carabobo and Barranquilla streets—in the heart of the city—into pedestrian malls next to Explora, a unique collection of interactive science and technology museums, exhibition halls, and auditoriums made up of four large, linear and very visible encompassing structures. Moravia and the neighboring makeshift barrios can be found only a stone's throw away from that, and their residents are being converted into new users of the downtown area, invited to mix with other who've come up with a thousand and one excuses to ride the metro in from all farthest reaches of the metropolis.

The 2009 presentation on Medellín at the Architecture School ran over two hours, and these notes could also go on and on about such an enormous, multifaceted and intense experience. But that wouldn't make any sense, since you can find all of the above and more on the Internet. I would just like to underline two or three questions that have given me cause to reflect. When it comes time for political programs to be translated into urban programs, we need to start from a material understanding of the real world. This morsel of wisdom ought to be taken so fervently to heart that it can only be matched by the motivation and high regard that are essential to ensuring that any program does not falter. Whether it be at the hands of magnificent architects working for the city (nearly always for their own cities) or of the most stubborn geologist dumbfounded by residents' questions at pitiless public hearings, behind every facility, behind every little forgotten trace left on the street, can be found sensitive, healing gestures.

And after a few, epic years... now what? Our cities must learn to come up with new arguments, distill old experiences and keep inertia from leading us to behave like robots. In Medellín it's also hard for them to keep going...but, let's face it, this is the best damn thing that could ever have happened to them!

*The original catalan version of this article was previously published in the magazine *Visions*, n. 7, April 2010. pp.58-64.

7. Una bateria d'intervencions han creat un nou referent central. En la imatge, captada des d'una estació del metro, a ma dreta es veu el Jardí Botànic, posat al dia i obert, al mig els carrers del cor de la ciutat estirats fins Explora, un singular complex de museus interactius de ciències i tecnologia i sales d'exposicions i auditoris format per quatre grans contenidors lineals esclatant de color.

7. A host of government interventions share the common goal of creating a new frame of reference. In the above image, taken from the metro station, we see, the updated and opened up Botanical Gardens on the right; in the middle, the elongated streets in the heart of the city next to Explora, a unique collection of interactive science and technology museums, exhibition halls, and auditoriums made up of four large, linear and very visible encompassing structures.

